

מקורות לעיון במס' יבמות: פרק האשה בתרא

דף כג

מ. זילברמן

אייר תשע"ב

(קכב.) נאמנות החשוד על העריות בעדות אשה. תנן ר' אליעזר ורבי יהושע אומרים אין משיאין את האשה על פי עד אחד ר"ע אומר לא ע"פ אשה ולא על פי עבד ולא על פי שפחה ולא על פי קרובים, ע"כ. ואיתא בגמ' וסבר ר"ע ע"פ אשה לא והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר"ע אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטיהן זו שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להביא גיטה נשים שאמרו חכמים הוא דלא מהימני אשה בעלמא מהימנא לא קשיא כאן קודם שהחזיקו כאן לאחר שהחזיקו, ע"כ. ולהלכה פסק המחבר (אה"ע סי' י"ז ס"ג), "אשה שהלך בעלה למדינת הים והעידו עליו שמת אפילו עד אחד אפילו העד עבד או שפחה או אשה או קרוב מותרת ואפילו עד מפי עד או אשה מפי אשה או עבד או שפחה או קרוב כשרים לעדות זו. ופסולי עדות אם פסולים מדרבנן כשרים לעדות זו אבל פסולי עדות דאורייתא פסולים ואם מסיחים לפי תומם כשרים".

ולענין נאמנות החשוד על העריות, פסק הרמ"א בהל' עדות, "וכן אין נפסל על קול וחשד בעלמא כגון מי שחשוד על עריות שרגיל על עריות ומתיחד עמהם וקול יוצא עליו כשר לכל עדות חוץ מלעדות אשה". ומקור דבריו בגמ' סנהדרין (כו.), דאיתא התם, אמר רב נחמן החשוד על העריות כשר לעדות אמר רב ששת עני מרי ארבעין בכתפיה וכשר אמר רבא ומודה רב נחמן לענין עדות אשה שהוא פסול אמר רבינא ואיתימא רב פפא לא אמרן אלא לאפוקה אבל לעיולה לית לן בה פשיטא מהו דתימא הא עדיפא ליה דכתיב מים גנובים ימתקו וגו' קא משמע לן דכמה דקיימא הכי שכיחא ליה, ע"כ. ופירש רש"י, "לאפוקה לומר מת בעלה או גירשה דניחא ליה לשוויה פנויה דתיהוי שכיחא ליה. לעיולה לומר פלוני קידשה". הרי לרש"י החשוד על העריות נאמן לומר דפלוני נתקדשה כך שאסורה עליו אבל אינו לומר מת בעלה או נתגרשה כך שמותרת לו.

אך נראה שלר"י ה' גירסא אחרת בגמ' (וכדפירש הנמוק"י), דכתב הוא, "ומודה רב נחמן לעדות אשה שפסול בין לאפוקה בין לעיולה". ופירש הנמוק"י דלהר"י א' אמרינן מים גנובים ימתקו וזה הטעם דהחשוד על העריות אינו מעיד אף לומר שאשה נתקדשה. ובהלכות קידושין (אה"ע סי' מ"ב ס"ה) פסק הרמ"א כהר"י, דכתב, "החשוד על העריות אע"פ שאין עדים שבא על הערוה רק שחשוד בעלמא פסול לעדות אשה בין לענין קדושין בין לענין גירושין". [ומה שמצויין שם בסוגריים שזה מהרמב"ם לכאורה נכתב בטעות, דלא מצינו זה ברמב"ם אלא בר"י. וראה בהגהות מעשה נסים שהעיר דהרמב"ם לא הזכיר דין חשוד על העריות כלל, ומשמע דס"ל דאינו נפסל כלל אף לעדות גיטין].

[ראה בשו"ת חת"ס (אה"ע ח"ב סי' קט"ו) שהציע דהא דהשוד על העריות פסול לעדות גירושין וקידושין פירושו להעיד שכבר נתגרשה או להעיד שנתקדשה במקום שאין אחרים שיכולים להעיד, דבזה יש נגיעה, אבל להיות עד על הגט או להיות עד קידושין אינו פסול הואיל ויכול למצוא הרבה עוד עדים ואין בזה נגיעה. וכן הביא באוצר הפוסקים (כרך י"ד סי' מב ס"ק מ"ט אות ה') בשם ספר תפארת יעקב. אך ראה

בערוך השלחן (סי' מב סק"נ) שכתב שאף דה' נראה דחשוד על העריות שה' עד קידושין או גירושין כשר מן התורה מ"מ גדולי האחרונים לא הבינו כך, "והדבר פשוט שיש לילך הכל לחומרא".

ולכאורה בין לרש"י ובין להרי"ף צריך לצאת דהחשוד על העריות אינו נאמן לעדות אשה, כמו שכתב רש"י בפירוש בגמ' סנהדרין, דכל לאפוקיה יש חשש משקר (וכדפירש הש"ך ביו"ד סי' קי"ט ס"ק י"ח דזה פסול נוגע) דניחא ליה לשווייה פנויה. אך החלקת מחוקק (שם ס"ק ט"ו) כתב דמלשון הרמ"א משמע דהחשוד על העריות רק פסול לעדות קידושין או גירושין אבל לא להעיד לאשה שמת בעלה, דלא גרע מעבד ושפחה. ואכן בשו"ע לא נזכר דין החדוש על העריות בהלכות עדות אשה בסי' י"ז באה"ע. וכן העיר ותמה הט"ז (חו"מ סי' ל"ד סכ"ה). ובפתחי תשובה (אה"ע סי' י"ז סק"מ) הביא דברי הח"מ והט"ז. ובעה"ש (סי' י"ז סק"ח) כתב, "ונ"ל דאפי' במסיה לפי תומו אין כזה נאמן אחרי דיצרו תוקפו בזה (ראה תוס' סנ' כו: ד"ה החשוד) מי יוכל לדעת שזהו לפי תומו שמא אערומי קא מערים". וראה עוד בזה בספר הלכה פסוקה להל' עדות (עמ' רכו-רכז). וראה במאמרו של הגר"מ וויליג שליט"א בקובץ קול צבי (כרך ד' עמ' ט' שהעלה דאפי' אם נחמיר לפסול החשוד על העריות לעדות אשה יד להסתפק אם ה"ה בבן אדם חילוני בזה"ז שאינו יודע על איסורי חבוק ונישוק וכדומה.

הבחינה על פרק האשה רבה, מצות חליצה, האשה שלום, והאשה בתרא תתקיים לאחר חג השבועות הבעל"ט

עיקר תוס' פרק מצות חליצה

(קא.) הא קמ"ל, ואין	(קג.) שאין, כיון, סנדל
(קא:) וקראו, הואיל, ש"מ, ואנא, מרענא	(קד:) הכל
(קב.) גר, לענין, גזירה, ואע"ג	(קה.) ככה, מי כתיב
(קב:) ואי איכא, ודקתני, ואנעלך, בקב	(קה:) מי שצריך, רבא, לכתחילה
(קג.) בין עומד, והחולצת, והא	(קו.) אין, לפיכך, ורבא

עיקר תוס' פרש האשה שלום

(קטו.) אמר ר"ע
(קטו.) וקאמרי, וכן הויין
(קטז.) הכא
(קטז:) איכא בינייהו, לא דברו, באותה שעה
(קיז:) הא לא
(קיח.) בת ישראל